Numer 13. Lwów dnia 5. maja 1904 Rok III.

Biuro Redakcyi i Administ.
ul. Kopernika 7 parter.

Przedpłata wynosi:
kwartalnie K. 3·—
półrocznie „ 5·—
rocznie „ 10·—
Numer poszczególny kosztuje 1 koronę.

OGŁOSZENIA:
1 str. 100 K. ½ str. 60 K. ¼ str. 35 K. ⅛ str. 20 K. 1/16 str. 12 K.

DOBROBYT

PRZEDPŁATĘ przyjmują: we **Lwowie**: Administracya „Dobrobytu“ ul. Kopernika 7 i biuro Sokołowskiej Pasaż Hausmanna; we **Wiedniu**: Haasenstein & Vogler (Otto Mass) Wahlfischgasse 10. — Rudolf Mosse Seilerstädte 2 A Adolf Chulawski VI. Getreidemarkt 13.

Czasopismo ekonomiczne, pod redakcyą J. K. ZIELIŃSKIEGO.

Organ „Związku Galicyjskich Kas Oszczędności“ i „Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego“.

Wychodzi 5. 15. i 25. każdego miesiąca.

NOWY PRZEMYSŁ.

(Turystyka w Szwajcaryi).

(Ciąg dalszy.)

Na kursie, noszącym nazwę: »Sztuka podróżowania«, starają się tak przygotować przyszłych garsonów hotelowych, aby każdego turystę, umieli objaśnić o rzeczach godnych widzenia w mieście lub tej części kraju, w której osiąść zamierza, aby ich pouczyć, co w ogóle chcą widzieć turyści i jak chcą widzieć, jakie pod tym względem są ich nawyknienia i upodobania, odpowiednio do ich stanowiska społecznego i ich narodowości«. Dla objaśnienia uczniów, mówi profesor w raporcie w 1895 r., zacząłem od zwiedzania z nimi miasta Lozanny, a głównie osobliwości, jakie się w niem znajdują, i radziłem im, aby postępowali w ten sam sposób w miejscach, gdzie osiądą, aby następnie umieli jasno objaśniać cudzoziemców. Z pomocą map kazałem im odbywać podróże okólne, najprzód po okolicach, a następnie po jeziorach i dokoła jezior, posługując się urzędowym przewodnikiem towarzystwa nawigacyi po jeziorze Leman. W ten sam sposób z pomocą przewodników kolejowych zwiedziliśmy główniejsze miejsca, przez cudzoziemców zwiedzane, przy udzielaniu objaśnień co do miast i stacyj leczniczych szwajcarskich i krajów sąsiednich. Następnie, zawsze z pomocą przewodników, odbywaliśmy podróże okólne po Włoszech, Francyi, Niemczech i Anglii Wyszukując godziny wyjazdu i przyjazdu, kalkulowaliśmy ceny rozmaitych przejazdów, biorąc pod uwagę klasy na kolejach i statkach. Było to czynione głównie w tym celu, aby uczniowie umieli szybko obliczać się co do czasu«. Roboty te wykonywają się na piśmie, a profesor uzupełnia je notatkami co do monet i zamiany, jakoteż i objaśnieniami, jak postępować mają hotelarze z rozmaitemi przedsiębiorstwami podróżniczemi.

Inny kurs naucza »Znajomości towarów«. Program ten zasługuje na zacytowanie »in extenso«, gdyż przedstawia on namacalnie charakter ogólnej i praktycznej nauki zawodowej. Oto jest wykaz przedmiotów wykładanych na kursie z 1896 r.

1) Ogólna tablica rynków, wskazująca pory, w których przybywa mięso, drób zwierzyna, ryby i jarzyny; czas, ich trwania, pora, w której są najtańsze; czas, kiedy pojawiają się nowalie, i chwila, w której można się w nie zaopatrzyć. 2) Układ i objaśnienia szczegółowe wykwintnych menus, śniadania à la fourchette, mięsne i postne, obiady table d'hote, obiady mieszane oraz uczty, kolacye i obiady weselne. 3) Przepisy rozmaitych potraw. 4) Znajomość rozmaitych gatunków mięsa wołowego, cielęciny, baraniny, drobiu i zwierzyny. 5) Rozbieranie mięsa, ptactwa i zwierzyny. 6) Krajanie ryb. 7) Znajomość substancyj spożywczych, wchodzących do przyrządzania obiadów, 8) Sztuka kulinarna.

Inne wykłady mają charakter jeszcze bardziej techniczny. Traktują one: 1) o organizacyi hoteli (wzory korespondencyi, anszlagi i szacunek kosztów budowli. urządzenia piwnicy, budowa hotelu i praktyczny rozkład lokali, ostrożności, jakie zachować należy przy nabywaniu hotelu, będącego w ruchu); 2) o obowiązkach zawodowych (hygiena, uprzejmość i dobre manie, sposób ubrania i postępowania, obowiązki służbowe w ogóle, przyjęcia podróżnego na dworcu i w hotelu, w jaki sposób rawiadamia się o odwiedzinach turystę, zamieszkałego w hotelu, jak go należy przyjąć w sali jadalnej, jak obsługiwać przy »table d'hote« i w restauracyi, uwagi ogólne o stosunkach codziennych między turystami i służbą hotelową, festyny, uczty, obiady wykwintne etc.).

Tym wykładom teoretycznym towarzyszą ciągle doświadczenia praktyczne. Jeżeli wykład dotyczy obsługi w restauracyi, jeden z uczni siada przy stole, reprezentując gościa, czyniącego zamówienie z karty. Inny uczeń przyjmuje zlecenie. Musi napisać dokładną dyspozycyę, tak jak się to robi w hotelach, wytłomaczyć rozmaite szczegóły tej dyspozycyi i objaśnić do rąk jakich oficyalistów i do jakich działów administracyi zlecenie to zwrócić należy. Inni uczniowie dają objaśnienia, dotyczące potraw i win żądanych przez gościa. Przy wszystkich posiłkach w szkole uczniowie sami sobie usługują pod nadzorem jednego, w roli właściciela. Prócz tego pomagają w usłudze w hotelach sąsiednich.

Wycieczki, podczas których zwiedzają się zakłady, mające związek z przemysłem hotelowym, jak magazyn win, browary itd., dopełniają wykładów urządzonych niezmiernie praktycznie. Dzięki tej szkole, wszystkie postępy w przemyśle hotelowym szwajcarskim, dokonane doświadczeniem prawie stuletniem, rozpowszechniają się stopniowo i dostają do najskromniejszych zakładów. Tak więc Towarzystwu hotelarzy i dwom jego głównym kreacyom: Biuru centralnemu i Szkole fachowej, Szwajcarya zawdzięczać będzie dobrą organizacyę hoteli i, co za tem idzie zachętę dla turystów do zwiedzania kraju.

Ale choć najwygodniej jest gościowi w hotelu, trzeba jeszcze, aby środki komunikacyi były łatwe i wygodne. Prawie równie ważną jak hotele rolę, dla rozwoju podróżnictwa w kraju, odgrywają środki komunikacyjne. I pod tym względem Szwajcarya uczyniła wielkie wysiłki.

Dosyć jest rzucić okiem na kartę kolei żelaznych w tym kraju, aby zaobserwować, naturalnie biorąc pod uwagę nierówność gruntu, że kraj ten jest najlepiej uposażony w linie kolei żelaznych. Na wielkich liniach, o których już wzmiankowaliśmy, na liniach europejskiego zna-

czenia, rozgałęzia się cała sieć linij miejscowych. Góry zdają się przerznięte temi rozgałęzieniami, zwiększonemi jeszcze bardziej przez kolejki zębate i łańcuchowe. Te ostatnie przekraczają często wysokość 2.000 metrów, a wkrótce dosięgną szczytu Jungfrau (4.166 metrów). Sam Oberland berneński ma takich kolejek dziesięć.

Organizacya tych kolei nie jest najdoskonalszą pod względem obsługi, materyału kolejowego i szybkości od urządzeń komunikacyjnych we Erancyi, Niemczech i innych krajach, chociaż kontrola biletów, dokonywana wyłącznie w pociągu, stanowi udogodnienie godne zaznaczenia. Ale z uwagi na turystykę urządzenia są o wiele lepsze. Najprzód długość terminu biletów powrotnych, tak zwanych biletów podwójnego kursu, ważnych przez dni trzy na odległość mniej, niż 10 kilometrów i dziesięć dni na wszystkie inne odległości. Dalej, niezmiernie praktyczny system biletów okrężnych z książeczką, tak zw. biletów skombinowanych, które wybornie ułatwiają urządzanie wszelkich wycieczek, gdyż mocą specyalnych umów bilety takie obejmują również koleje krajów ościennych. Lecz najdoskonalszym pomysłem są karty wydawane wspólnie przez pewną liczbę towarzystw kolejowych i nawigacyjnych, pod nazwą abonamentów ogólnych, karfy te dają prawo do nieograniczonej liczby przejazdów. Abonamenty ogólne ważne są na liniach najbardziej uczęszczanych w kraju i są istotnie tanie.

Karty klasy I-ej, wydana na miesiąc, kosztuje 110 franków; na dwie osoby podróżujące razem na przeciąg całego roku cena biletu wynosi 900 franków. Za dzieci do lat dziesięciu płaci się połowę ceny, co naturalnie przyczynia się wielce do podróży całych rodzin na czas wakacyjny.

Koleje żelazne dopełniają parostatki i powozy. Koleje żelazne kombinują się z parostatkami, które w ogóle są urządzone wykwintnie i kursują regularnie po jeziorach: Genewskiem, Neuchatelskiem, Morat, Bienne, Thun, Brienz, Czterech-Kantonów, Zug, Zurichskiem, Konstancyeńskiem, Greifen, Hullwill Ager, Joux i jeziorach włoskich.

Powozy prywatne w Szwajcaryi są desyć drogie, ale dyliżansy pocztowe, kursujace po drogach, do których nie dotykają koleje żelazne, są bardzo wygodne. Podobnie, jak na kolejach żelaznych zastosowano tu system biletów powrotnych, służących na przeciąg dni trzech, z ustępstwem 10%, i abonamentowych, ważnyeh na irzy miesiące, z ustępstwem 20%. Administracya pocztowa dostarcza też powozów i koni na główniejsze trakty w Szwajcaryi, z warunkiem zamówienia w biurze pocztowem na godzinę przed wyjazdem. Nazywa się to extrapocztą.

Szwajcarya aż do ostatnich lat była niegościnną dla nowego systemu lokomocyi: dla rowerów i automobilów. Touring-club szwajcarski wpłynął na zmianę tego stanu rzeczy.

Za staraniem tego towarzystwa, w porozumieniu z krajami sąsiedniemi, cykliści, członkowie Touring-clubu cudzoziemskiego, mogą wjeżdżać do Szwajcaryi bez opłacania cła za maszynę. Wreszcie w roku zeszłym towarzystwo uzyskało wiele innych jeszcze ulg i udogodnień, o których zastosowanie amatorowie winni się starać za pośrednictwem sekretaryatów klubów, do których należą.

Hotele i komunikacye dostarczają jeszcze mnóstwa innych korzyści i dogodności dla turystów. Poczta jest tania (5 do 10 centimów za listy i 5 centimów za pocztówki) i posyłki pocztowe lepiej są zorganizowane. Są one ekspedyowane t wydawane bezpośrednio przez administracyę poczt w tym samym przeciągu czasu co listy. Pod względem telegraficznym i telefonicznym Szwajcarya jest krajem najlepiej urządzonym w całej Europie. Depesze nie koniecznie oddawać trzeba przy kratce, często zatłoczonej; można je włożywszy w kopertę z napisem »telegram« z odpowiednią opłatą w markach pocztowych, rzucić do skrzynki pocztowej. (Dok. nast.)

Jak zakładać fabryki w Galicyi.

Przez inż. Romana Krzyżanowskiego.

II.

Wybór rodzaju fabrykacyi.

Rozpatrując się w towarach obcych, sprowadzanych do kraju, widzimy, że nie jedna gałęź przemysłu fabrycznego będzie miała u nas powodzenie i zdoła współzawodniczyć z fabrykami zagranicznemi. Dlatego też mając zamiar założyć fabrykę, trzeba przedewszystkiem wybierać artykuły wytwórcze, które rozchodzą się po całym kraju i są niezbędnymi dla ogółu publiczności, a mogą być wyrabiane z naszych surowców. Pierwsze bowiem miejsce powinny zająć fabryki przerabiające nasze surowce na wyroby doskonalsze lub też w zupełności wykończone. Tym sposobem budować będziemy przemysł fabryczny na pewnych podwalinach, który stwarzać będzie dobrobyt w kraju przez zaspakajanie wielu potrzeb własną rodzimą produkcyą.

Każda zatem fabryka, uwzględniająca w pierwszym rzędzie nasze surowce ma podstawę powodzenia i rozwoju, jeżeli potrafi wyrabiać towary, mogące współzawodniczyć z wyrobami zagranicznymi, tak w jakości jakoteż i w cenie, a następnie, jeżeli część handlowa jest tak umiejętnie prowadzona, że potrafi r gować krok za krokiem artykuły obce a wprowadzać natomiast wyroby krajowe

Szczegółowo nie będę wyliczać fabryk, które powinny być założone w kraju, gdyż zależy to od osobistości, która chce się poświęcić przemysłowi i w jakim kierunku czuje się zdolną do prowadzenia interesu fabrycznego.

Każdy człowiek ma swoją właściwość i zdolność, którą powinien w takim razie zużytkować a szczególnie przemysłowiec zamierzający założyć fabrykę.

Przejrzawszy z uwagą gałęzie przemysłu, mające odbiorców w kraju przekonamy się, że ten lub ów interes fabryczny założony z postępem czasu pod względem technicznym i handlowym potrafi nietylko współzawodniczyć z przemysłem zagranicznym ale też i miejscowym.

Wogóle urosły na wartości interesa przemysłowe w kraju z chwilą kiedy Centralny Związek fabryczny dla przemysłu w Galicyi i Biuro reklamy zaczęły się przyczyniać do rozbudzania i kształcenia umysłów w kierunku przemysłowym, przez urządzanie odczytów z dziedziny przemysłu i przez zakładanie w stolicach i miastach prowincyonalnych stowarzyszeń pomocy przemysłowej, mających utrwalać dążenia i cele wypowiedziane na wiecach przemysłowych. Dla tego też możemy liczyć obecnie daleko pewniej na powodzenie, niż to miało miejsce przed laty, albowiem jesteśmy na drodze uprzemysłowienia kraju, licząc na coraz szersze poparcie naszego społeczeństwa. Potrzeba tylko pracy i tej energii w pracy, która tworzy i buduje a brak jej przyczynia się do upadku tych firm fabrycznych, które z mniejszą energią przykładają się do rozwoju własnego interesu.

W walce silniejszy zwycięża. To samo jest w przemyśle fabrycznym, słabsi ustąpić muszą miejsca silniejszym.

Widzimy interesa, które zdawały się upadać a dostawszy się w odpowiednie ręce kwitną przyczyniając się do dobrobotu naszego kraju.

W każdym razie nowo powstający przemysł fabryczny zawsze będzie niedomagać i potrzebować wielkich wysiłków i nakładów ze strony założycieli i kraju, aby go podtrzymać i na nogi postawić. W pierwszych latach bowiem fabryka nie tylko, że nie oprocentowuje włożonego kapitału, ale wymaga zawsze jeszcze nakładów pieniężnych, które pochłaniają jej fundusze rezerwowe a wobec ciągłego podkopywania przemysłu krajowego

przez firmy zagraniczne, czujące się zagrożone w swoim zbycie, potrzeba ciągłej czujności i przeciwdziałania, aby wytrzymać tę walkę i wyjść ostatecznie zwycięzko z tego współzawodnictwa.

W tej walce angażuje się zwykle tyle kapitału, że kapitał zakładowy stosunkowo nieproporcyonalnie wzrasta i nie tak prędko będzie mógł przynosić należny procent.

Wprawdzie, że i średni przemysł fabryczny narażony jest na te same chwile przejściowe, może jednak łatwiej wytrwać i znieść wszelkie tego rodzaju przesilenia a strata w danym razie dotknie przeważnie jednego tylko człowieka, nie sprowadzi zatem takiego zniechęcenia i tych strat w społeczeństwie jakie za sobą pociągnie upadek wielkiego zakładu przemysłowego.

III.

Prace wstępne.

Po przeprowadzeniu gruntownych studyów przyjdziemy do przekonania, że wybrana przez nas pewna gałęź przemysłu fabrycznego wytwarzana w kraju będzie miała powodzenie.

W dalszym ciągu zatem należy zbadać czy istniejące już tego rodzaju fabryki w kraju mają urządzenia odpowiadające wysokości teraźniejszego postępu techniki i w jakim stosunku do pozakrajowego importu zaspakajają nasze potrzeby. Następnie czy pod względem jakości mogą współzawodniczyć z wyrobami zakrajowymi, albowiem musimy wiedzieć, na jakich warunkach będzie można usunąć towar będący w handlu a zastąpić go naszą rodzimą produkcyą.

Ponieważ mamy bardzo wiele wyrobów dostarczanych przez inne kraje koronne, przeto wytwarzanie takich wyrobów powinno być uwzględnione i ma wszelką racyę bytu.

Należy tylko taką fabrykę założyć podług najnowszych wymagań, aby wyroby tejże, jeżeli nie przewyższały to co najmniej dorównywały wyrobom wprowadzanym do kraju.

W tym celu potrzeba zwiedzać i studyować fabryki stojące na najwyższym szczeblu rozwoju po za granicami kraju, aby wytworzyć sobie doskonały obraz pod względem produkcyi i zbadać te wszystkie czynniki, które decydują o powodzeniu przedsiębiorstwa fabrycznego, opartego na wszechstronnych badaniach, gdyż tylko na takich warunkach założona fabryka może współzawodniczyć z wyrobami pozakrajowymi.

Korzyści ze zwiedzania fabryk są znaczne, jeżeli się zna chociażby teoretycznie umiejętność wyrabiania i znajomość przeznaczenia najważniejszych urządzeń mechanicznych i budynków, które będą zastosowane w przyszłym zakładzie fabrycznym.

Wiedzą jednak wszyscy, którzy kiedykolwiek chcieli zwiedzać fabryki, że jest to połączone z trudnościami. Szczególniej za granicą nie wpuszczają do fabryk nikogo nie należącego do składu personalu fabrycznego i z pewnością ten ktoby polegał tylko na sobie i udał w tym celu za granicę powróciłby z bardzo małymi a prawdopodobnie do zera zredukowanymi rezultatami.

Potrzeba zatem przedsiębiorczości i energii, aby poruszyć wszystkie te sprężyny, które będą nam pomocą do osiągnięcia zamierzonego celu.

Jedną z łatwiejszych dróg byłoby korzystanie ze stosunku handlowego, jaki się wyrabia pomiędzy założycielem przyszłego zakładu przemysłowego, a fabryką maszyn, która ma dostarczać dla tego zakładu wszelkich urządzeń motorycznych i mechanicznych.

Fabryka maszyn jest przeto tym pomostem, która chcąc nie chcąc ułatwia założenie nowego przemysłu fabrycznego, albowiem wprowadza swego klienta, przez stosunki, które wyrobiła sobie z fabrykami już istniejącemi, do fabryk będących w ruchu, a w razie dojścia do skutku założenia nowej fabryki zapewnia sobie tym sposobem zbyt swoich własnych wyrobów.

Dlatego też po porozumieniu się z odnośną fabryką maszyn otrzymać można od niej listy polecające, na podstawie których zwiedzanie fabryk zagranicznych będzie wielce ułatwione.

Nim się jednak rozpocznie podróż naukową trzeba poświęcić trochę czasu literaturze przemysłowej i dziełom opisującym szczegółowo fabrykacyę tej gałęzi przemysłu fabrycznego, na której nam przedewszystkiem zależy.

Przyznać trzeba, że literatura niemiecka przewyższa literatury innych narodowości pod tym względem i posiada bardzo szczegółowe dzieła we wszystkich działach przemysłu fabrycznego.

Posiadając przeto już wiadomości tak co do urządzenia mechanicznego fabryki, jakoteż i co do urządzeń i szczegółów ubocznych potrzebnych do fabrykacyi, można z korzyścią przystąpić do zwiedzania fabryk, będąc pewnym nabycia drogocennych poglądów, które dadzą się w przyszłości w kraju zastosować. (C. d. n.)

Stowarzyszenia lichwiarskie.*)

Najwyższy trybunał we Wiedniu wydał ostatnimi dniami orzeczenie, mające wielką doniosłość zasadniczą. i mogące wywrzeć wpływ bardzo stanowczy a korzystny na działalność niektórych stowarzyszeń kredytowych w naszym kraju. Jednem z tych „niektórych" stowarzyszeń jest „Handels-und Creditbank" w Czortkowie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką. Podajemy jego firmę w brzmieniu niemieckiem dlatego, że niemiecki język w firmie i w urzędowaniu całem jest jednem ze znamion tych „niektórych" stowarzyszeń.

Wspomniany wyżej „bank" czortkowski pobierał od swoich członków dłużników 9% od udzielonych im pożyczek, ale sposób obliczania tych odsetek był taki, że ta stopa procentowa podnosiła się przez to aż do 13 od sta. Niepodobało się to prokuratoryi państwa, która oskarżyła dyrektora stowarzyszenia, niejakiego Pohorilesa, o lichwę. Sąd obwodowy w Tarnopolu podzielał widocznie to nieupodobanie prokuratoryi w tak wysokich procentach, i skazał pana „dyrektora banku" za lichwę na miesiąc aresztu i 200 koron grzywny. Przeciw temu wyrokowi wniesiono zażalenie nieważności. Ale trybunał kasacyjny także jakoś nie gustował w tych wygórowanych odsetkach, zażalenie nieważności odrzucił a więc zatwierdził wyrok pierwszej instancyi. Ciekawa jest a zasadniczo ważna argumentacya sądu kasacyjnego w odparciu zarzutów obrony.

Obrona głównie oparła się o kwestyę osobistej odpowiedzialności dyrektora. Jakto? — wołał obrońca dr. Herzberg-Fraenkel - gdy wysokość stopy procentowej uchwaliło walne Zgromadzenie, gdy według §. 34 ustawy z r. 1873 dyrekcya jest obowiązana wykonywać uchwały walnego zgromadzenia i do nich się stosować, jakże można czynić dyrektora odpowiedzialnym za to, że spełnia swój obowiązek przez wykonywanie uchwały najwyższej w stowarzyszeniu władzy, t. j. walnego zgromadzenia? Dalej, twierdziła obrona, że niema tutaj tej osoby, którąby z lichwy odnosić miała korzyści, — przeciwnie, zyski, płynące z wysokich procentów, wychodzą na korzyść wszystkich członków, więc także i dłużników, którzy procenty te płacili, ponieważ pobierają oni dywidendę. Gdy nie dyrektor jest tym, który udziele pożyczki, ale stowarzyszenie, jako takie, i nie dyrektor odnosi stąd korzyści, ale

---

*) Artykuł ten pojawił się w Związku stow. zarobk. i gosp".

członkowie, a więc także i dłużnicy, przeto wobec tożsamości wyzyskiwanego i tego, który z wyzysku ciągnie korzyści, odpada istota czynu.

Trybunał najwyższy w motywach swoich rozprawił się bardzo dobrze z tą sofisteryą. Twierdzenie, że w tym wypadku zachodzi tożsamość osoby, udzielającego kredytu a biorącego pożyczkę, przez co odpada już samo pojęcie występku, nie jest trafne. Przez zaciągnięcie pożyczki stwarza się stosunek dwustronny, który do końca takim być nie przestaje. Że dłużnik musi przystąpić do stowarzyszenia, to rzeczy nie zmienia, jest to bowiem warunkiem uzyskania pożyczki, wchodzi w cenę, za którą pożyczkę okupić można. Również nie decyduje fakt, że dłużnik pobiera dywidendę od swego udziału, są to bowiem kwoty tak minimalne, że nie zmieniają one w niczem faktycznego stanu rzeczy. Co do ocenienia, czy wysokość pobieranych od dłużnika procentów jest lichwiarską, to znaczy, że może spowodować gospodarczą ruinę dłużnika, — sąd pierwszej instancyi przyjął to jako fakt udowodniony. Osobista zaś odpowiedzialność dyrektora za wykonanie uchwały rady nadzorczej jest niewątpliwa.

Bo jakkolwiek dyrektor musi się stosować do uchwał rady nadzorczej, więc nie może udzielać pożyczek na procent niższy, niż uchwalony przez radę, to jednak mason w każdym poszczególnym wypadku oceni, czy w tym wypadku taka stopa procentowa nie jest lichwą, a jeżeli jest, nie powinien pożyczki udzielić. Że tego zaniechał przeto orzeczenie pierwszego sędziego jest słuszne, a wyrok jego trzeba zatwierdzić.

Mógł trybunał przeciwko uchyleniu osobistej odpowiedzialności dyrektora jeszcze jedno powiedzieć: Nawet w tych stowarzyszeniach, gdzie stopę procentową uchwala walne zgromadzenie, dzieje się to na wniosek dyrekcyi. Odpowiedzialność dyrekcyi zatem nie może być zakwestyonowana.

Wyrok ten ma wielką zasadniczą i praktyczną doniosłość. Stowarzyszeń, pobierających 13% i wyżej od udzielonych pożyczek, jest jeszcze bardzo wiele, zwłaszcza między stowarzyszeniami tego typu, do jakiego i czortkowski „bank" należy. Najczęściej nie czynią one tego wprost. Biorą imiennie 9% 8%, ale do tego przybywa jeszcze zazwyczaj jakiś procent na wydatki administracyjne, na rezerwę itp. uboczne jakieś „wydatki". A czasem dochodzi się do tego samego wyniku inną drogą — obliczaniem. Jeżeli procent za czas oznaczony odlicza i ściąga się z góry, a dłużnik spłaca potem ratami, to nieuwzględnienie rat przy obliczeniu procentu podnosi stopę procentową bardzo znacznie ponad imienną jej wysokość. Takie postępowanie jest praktykowane w bardzo wielu stowarzyszeniach Otóż orzeczenie Trybunału najwyższego jest ciężkiem „memento" dla tych stowarzyszeń. Tu już niema rady, — trzeba albo zastosować się do tego orzeczenia, albo narazić stowarzyszenie na bardzo dotkliwe następstwa. Stowarzyszenia powinny zatem koniecznie swoją stopę procentową, z licznemi jeszcze dodatkami, obniżyć do wysokości normalnej. Które zaś z powodu zbyt małego obrotu uczynić tego nie może, niech się raczej rozwiąże, bo nie wysoka dywidenda jest celem, zadaniem tych stowarzyszeń, ale tani kredyt. Jeżeli zaś na to, ażeby istnieć, stowarzyszenie musi udzielać kredytu drogiego, zgoła lichwiarskiego, to wprost przez to traci racyę bytu. Tej pozbawione, a samej idei stowarzyszeń przeciwdziałające stowarzyszenia, lepiej niech się rozwiążą. Byłby to fakt, w naszym ruchu współdzielczym bardzo doniosły, bo zbyt wiele mamy w kraju stowarzyszeń, dla których ustawa kwietniowa z roku 1873 i przyjęta w niej zasada wzajemności, jest tylko pokrywką dla interesów wręcz lichwiarskich, dla osobistych, kapitalistycznych celów. Im mniej takich będzie, tem lepiej dla idei asocyacyi współdzielczej — tem lepiej dla kraju.

Spirytus.

Wiedeń, 2. maja.

Spirytus wydał wojnę wielkim mocarzom i stanął w wystawowej rotundzie do walki z węglem, naftą, gazem i elektrycznością. Wypierany z dotychczasowej „sfery posiadania" przez antyalkoholistów, ratuje swoją „raison d'etre", przerzucając się na inne pola. Czego bo też on nie umie! Gotuje grzeje, świeci, obraca olbrzymy maszynowe — słowem łączy w sobie siłę i zręczność, a uzbroiwszy się w nowoczesną wiedzę, sądzi, że świat z posad ruszyć zdoła. Zwyczajnie jak młody — siłę mierzy na zamiary! W podjętej walce niechybnie niejedna czeka go przegrana, ale i niejedno zwycięstwo. Nie zwycięży zapewne ani czarnego olbrzyma w głębi ziemi, nie wyprze jego płynnego konkurenta, nie powali o ziemię nawet nieletniego dziecięcia elektryczności jednak dojdzie z nimi wszystkimi do honorowego pokoju i znajdzie sobie pomiędzy nimi wygodne miejsce i stanowisko. Wystawa jednak ma charakter stanowczo wojowniczy. Usiłuje wykazać, że spirytus umie wszystko!

„Never mind"! Dla nas może być to obojętnem, bo my i tę potęgę mamy w naszym ręku, wytwarzamy ją i możemy zaprządz do służby. Szczególnie walka spirytusu z naftą, to u nas wojna domowa, przy której sympatye muszą być bardzo podzielone. Za naftą przemawia większa osobliwość artykułu, co samo już łechta próżność narodową; za spirytusem charakter rolniczy produkcyi. A że jesteśmy dziś gośćmi na wystawie spirytusowej, to nie wypada nam wypominać mu jego grzechy; raczej podkreślić jeszcze wypada na jego korzyść, że jest on bardziej od nafty „naszym", bo i produkcya i wywóz są bardziej w naszych rękach, aniżeli przy nafcie. Decydujemy się więc: nasze sympatye są stanowczo na dziś na wystawie po stronie spirytusu. Jeśli Imci Pani nafta czuje się tem dotkniętą, niechaj nie focha się i nie grymasi, tylko z kolei urządzi podobną wystawę; niechaj również pokaże co umie, a może sympatye się odwrócą. Przynajmniej na wystawie naftowej z natury rzeczy odgrywalibyśmy zapewne lepszą rolę, bo tu — jakkolwiek instytucye publiczne stanęły na wysokości zadania opieszałość producentów sprawiła, że nikt nie domyśli się nawet, jak wielkim jest nasz udział w produkcyi. Nie domyśli się tego w żadnym razie człowiek niefachowy — bo dla fachowego, rozumie się, jest to widocznem.

Komitet wykonawczy galicyjski uczynił wszystko, co było w jego mocy; nie dopisali tylko prywatni wystawcy. Przedewszystkiem uczynił komitet coś zgoła niezwykłego, bo już równocześnie z otwarciem wystawy wydrukował doskonały i pięknie wykonany katalog, zestawiony przez dyrektora zbiorowej wystawy galicyjskiej p. Zygmunta Rosnera. Przy sposobności wymieniam członków komitetu: prof. Gustaw Steingraber, delegat komitetu rolniczego, Adolf Wiesiołowski, przewodniczący lwowskiego oddziału Tow. rolniczego, Dr. Franciszek Bandrowski, sekretarz komitetu i wspomniany powyżej pan Zygmunt Rosner.

Prof. Steingraber wystawił fotografie i plany laboratoryum dla przemysłu fermentacyjnego przy krakowskiej szkole przemysłowej i wiele aparatów; między nimi jeden swego własnego pomysłu, drugi prof. Chrząszcza. Zajmujących przedmiotów dostarczyła krajowa szkoła gorzelnicza w Dublanach. Wydział krajowy wystawił bardzo zajmujące grafikony statystyczne przemysłu spirytusowego. Dr. Franciszek Bandrowski grafikon, odnoszący się do fabrykacyi drożdży. Obfitą i pięknie zestawioną jest wystawa p. Gustawa Szaszkiewicza, właściciela dóbr Rzemień. Towarzystwo polskich gorzelników wystawiło modele i mapy.

Głównym jednak objektem jest zbiorowa wystawa gorzelń galicyjskich. W imponującym długością szeregu stoją amfiteatralne ugrupowane flaszki z spirytusem; ni-

żej kartofle, w pięknych, według krajowych motywów ozdobionych woreczkach, jęczmień, słód, kiełki słodowe, słowem wszystko, potrzebne do wyrobu wódki, a nadto fotografie, plany grafikony itd. Ta wystawa jest istotnie imponującą i istotnie odpowiada celowi. Cała Austrya urąga nam: nie macie przemysłu; wystawa gorzelników odpowiada: ależ mamy i to nie byle jaki! Kilkaset gorzelń złożyło się na tę wystawę, a dołączone mapy statystyczne dają pojęcie o ogromie całej produkcyi. Ale u nas zawsze: „Cudze chwalicie, swego nie znacie, sami nie wiecie, co posiadacie“. Mamy olbrzymi przemysł spirytusowy, ale go sobie lekceważymy; natomiast gotowiśmy puszyć się, jak pawia, gdyby jaki poeta-przemysłowiec zechciał założyć w Galicyi n. p. fabrykę aksamitu. Na zewnątrz jednak, dla obcych, wystawa zbiorowa gorzelników będzie bardzo użyteczną, bo uwidoczni znaczenie naszego kraju w tym przemyśle.

Browary galicyjskie, których mamy kilka pierwszorzędnych, ograniczyły się tym razem do zbiorowej wystawy. Szkoda, że wybitniej nie wystąpiły fabryki likierów. Oprócz firmy J. A. Baczewski, największe nawet fabryki zadowolniły się tylko udziałem w wystawie zbiorowej. — Nasze wódki mają istotnie eksport i to eksport najnaturalniejszy w świecie oparty tylko na istotnej dobroci, bo fabrykanci prawie palcem nie ruszyli, żeby go zdobyć. Polska wódka jest więc od dawna z góry marką dobrą, a każde usiłowanie dla zaznaczenia jej sowicie się opłaci. Każdy handel w Wiedniu ma polską wódkę na składzie, a Niemcy wręcz nadziwić się nie mogą, że tej sławnej fabrykacyi tak mało na wystawie widać. Oto kto wziął udział w zbiorowej wystawie: Fabryka arcyksiążęca w Izdebniku, fabryka hr. Romana Potockiego w Łańcucie, Dra Jana Zdunia w Rabie Wyżnej, Schwanenfelda w Tarnowie, hr. Drohojowskiego w Bolanowicach i galic. akc. Tow. rafineryi spirytusu we Lwowie. Nadto firma Hawełki zaprezentowała swoje pyszne nalewki i miody.

Jedynie J. A Baczewski ze Lwowa zaprezentował się godnie i wystawił jeden z najpiękniejszych objektów w całej rotundzie, uderzający każdego przy wejściu. Jest to wysoko w górę sięgająca trójkątna wieża, bardzo zręcznie zbudowana. Ściany jej składają się z 5600 butelek wódek. Kolory wódek doskonale ugrupowane, butelki oryginalne, a przytem sam ogrom objektu zwraca powszechną wystawę.

Wracając jeszcze do wystawy zbiorowej wymieniam, że dla fachowców zajmujące aparaty i inne objekta wystawili za pośrednictwem polskiego Tow. gorzelniczego: Antoni Janik z Bołszowiec, K. Hordyński, Bolesław Jaworski z Poturzycy, Franciszek Guniewicz z Podhanec, Albin Bilicz z Zarawinki, Stef. Tokarski z Boratyna, M. Szulc z Wymysłowa, Fr. Chmurski z Strzałek, Piotr Hrycek z Krukienic, L. Moszczyński z Kołodziejówki, Stanisław Trznadel z Andryanowa, J. Geneja z Czyszki, St. Piekucki i samo Towarzystwo gorzelnicze. W dziale maszyn istotnie imponująco przedstawia się fabryka Sanocka. Aż serce rośnie patrząc na te dziwnych kształtów konstrukcye z żelaza i miedzi, w górę strzelające kominy, rury i łuki, olbrzymie kotły, model wozów, i tyle a tyle innych rzeczy, wykonanych ręką polskiego robotnika, pod kierownictwem polskich inżynierów i na polskiej ziemi. Jednak nie dajemy się! Także firma G Bredt i Sp. w Ottynii zasługuje na wszelkie uznanie. Wystawa jej, urządzona wielkim kosztem, również przedstawia się imponująco, a z dołączonych druków z prawdziwą przyjemnością dowiadujemy się, że firma ma odbiorców na Węgrzech a nawet i Czechach

Ale na tem już i koniec. Jeśli kogo z wystawców polskich pominąłem, to najuprzejmiej go przepraszam. Łatwo pominąć zapewne mogłem firmy bialskie, bo szukając, oglądałem się naturalnie za polskimi napisami, których panowie fabrykanci z Białej dotąd, niestety, tak niechętnie używają. Przemysłowcy w Białej nie zrozumieli dotąd, że solidarność z krajem wyszłaby na korzyść nie tylko nam, ale i przedewszystkiem im samym. Cóż to za pyszna rzecz dla fabrykanta usiąść na wylocie tak dużego i tak mało przemysłowego kraju — i mieć niejako u siebie w domu taki „Hinterland“! Ale ten „Hinterland“ będzie wtedy dopiero poczuwał się do obowiązku popierania przemysłu bialskiego, jeśli będzie miał dane po temu, by uważać go za swój własny, rodzimy przemysł. Fabrykantom w Białej z pewnością szkody nie przyniesie skromny polski napis na wystawie; dla nas zaś byłby dowodem, że ci fabrykanci, korzystając z pracy polskiego robotnika, nie są przynajmniej wrogami. Mała próba panowie, a przekonacie się, że i wam z tem będzie lepiej!...

BANK ROLNICZY.

W sobotę 30. z. m. odbyło się XXIV. ogólne zgromadzenie Banku rolniczego. Zagaił prezes Emil hr. Potocki poświęciwszy wspomnienie pośmiertne zmarłym Członkom: śp. Mieczysławowi Pawlikowskiemu z Medyki i Jul. Strzyżowskiemu ze Szołomyi. Zgromadzenie uczciło ich pamięć przez powstanie.

Skonstatowawszy korzystny rozwój Banku i skuteczną działalność tego we wszystkich kierunkach apeluje Prezes do wszystkich Członków, by nie tylko popierali usiłowania Banku, ale by się starali o pozyskanie coraz więcej nowych członków.

Następnie dyrektor p. Ksawery Porceri zdał sprawę z czynności Banku rolniczego w roku ubiegłym, zaznaczając, że jakkolwiek w roku zeszłym pod względem konjuktur handlowych była wyjątkowa stagnacya a ceny lokalne uniemożebniały większe transakcye, zdołał Bank rolniczy dzięki poparciu ze strony Rolników i Członków, którzy partycypowali w bezpośrednich dostawach dla wojska, — zwiększyć obrót zbożowy do 1433 wagonów a obrót kasowy do 6.399.512 Kor. Zysk uzyskany w kwopie Kor. 12.812 i 11 hal. czyli w stosunku do kapitału 7.19% i pozostaje w całości do dyspozycyi Zgromadzenia.

Przechodząc do omawiania pojedynczych działów podnosi sprawozdanie Dyrekcyi, iż dział nasion z każdym rokiem daje pomyślniejsze rezultaty, przez starania bowiem tyloletnie o dostarczanie odbiorcom pewnych i doborowych nasion z najdalej idącą gwarancyą pod ścisłą kontrolą tutejszej krajowej stacyi botanicznej Bank rolniczy może dziś śmiało zaliczyć w poczet swoich stałych odbiorców najpoważniejsze firmy i skarby podnosząc w pierwszym rzędzie Główny Zarząd Tow. Kółek rolniczych, który pod względem kultury krajowej ogromne ma zasługi.

Również coraz pomyślniejsze rezultaty dają działy nawozów sztucznych i maszyn rolniczych. Szczególniejszą uwagę zwrócił Bank rolniczy bezpośrednim dostawom wojskowym i poparty przez Tow. gospodarskie jak i licznych ziemian uzyskał w tym roku już znaczniejsze dostawy zboża dla wojskowości, która obecnie jest bardzo przychylna tymże dostawom bezpośrednim przez producentów i stowarzyszeń tychże. Od poparcia dalszego ze strony producentów zależy pozyskanie na zawsze pola korzystniejszego zbytu produktów rolnych.

Sprawozdanie to przyjęto do wiadomości, poczem imieniem komisyi rewizyjnej przedłożył p. Leopold Wilimowski sprawozdanie z badań ksiąg i zamknięcia rachunkowego wnosząc równocześnie o udzielenie Dyrekcyi absolutoryum oraz o uznanie za niezmordowane usiłowania pomyślnym uwieńczonym skutkiem, podniesienia instytucyi do należnego jej stanowiska.

Wniosek ten, jakoteż przedstawienia członka Rady nadzorczej p. Jana Winiarza co do podziału zysku wyznaczając dywidendę $4\frac{1}{2}\%$ od udziału,. Zgromadzenie uchwala, poczem wybiera do komisyi rewizyjnej na rok

1904. pp. Stanisława Gostyńskiego, Adama Obertyńskiego, Franciszka Rozwadowskiego, Ignacego Paparę i Leopolda Wilimowskiego.

Do Rady nadzorczej wybrano ponownie ustępujących Członków pp. Seweryna Henzla, Bank Hipoteczny, Artura Schellenberga, Bronisława Skibniewskiego i Franciszka Ksaw. Szczerbickiego.

BIBLIOGRAFIA.

A. Raffalovich. *Trusts, cartels et syndicats. Deuxième édition*. Paris. 1903.

Jest to właściwie zbiór notatek, szkiców. uwag, streszczeń nawet, w których systemu trudno się dopatrzyć. Zbiór ten nie jest wszakże bez wartości, albowiem dzięki skrupulatności i skrzętnym zabiegom autora znalazły uwzględnienie najnowsze dane, tyczące sie zrzeszeń przemysłowych. Dane te, rozsiane po pismach specyalnych i codziennych, nie każdemu są dostępne: przeto „dossier“ Raffalovicha oddać może pewne usługi. Rozdział I-szy pracy traktuje o ostatnich fazach rozwoju trustów w Ameryce Północnej. Najnowsze zabiegi prawodawcze znalazły uwzględnienie. Znajdujemy też dane o słynnym procesie Northern Securities Company i o historyi upadku smutnej pamięci trustu budowy okrętów, w którym panowie Morgan i Schwab wcale niepochlebną odegrali rolę. Rozdział drugi obejmuje rozwój syndykatów w Niemczech: dla obeznanych z literaturą niemiecką nie przedstawia żadnej prawie wartości. Gdyby chociaż wykład był systematyczny: lecz autor przeplata np. dowodzenia o szkodliwości protekcyonalizmu streszczeniem obrad ostatniego wiecu prawników niemieckich. Zupełnie zbytecznie przytacza debatę nad kwestyą nowej taryfy celnej -- nie zadawala się tutaj streszczeniem, lecz cytuje mowy' deputowanych in extenso. Dla czytelników francuskich być może ma to pewne znaczenie (por. np. str. 306—318 pracy i o obradach w sejmie pruskim str. 319—326).

Rozdział trzeci traktuje o syndykatach angielskich. Dział ten nawet samodzielnym nie jest, gdyż autor przeważnie streszcza znaną pracę Macrosty'ego „Trusts and the state. London 1901.

W dziale czwartym mowa o kartelach austryackich. Tu autor znów poprostu korzysta ze znanego dzieła Grunzla.

W dodatkach (str. 399—519) znajdujemy zbiór dokumentów: mowy ministrów, streszczenie wyników ankiety niemieckiej, cyrkularz rosyjskiego ministra skarbu o międzynarodowem znaczeniu syndykatów i o środkach zapobiegawczych. Str. 511—517 poświęcone są zobrazowaniu syndykatów w Cesarstwie i w Królestwie. Tu wszakże autor nie ustrzegł się błędów rażących — twierdzi n. p. (str. 516), że „Spółka Koelichen, Schneider i C-o w Warszawskie Towarzystwo miejskich i podmiejskich cegielni“ do dziś dnia istnieje! Dane o syndykacie igłowym też są zupełnie mylne.

Ów „bezkształtny“ zbiór notatek i dokumentów nie pozbawiony jest wszakże pewnej myśli przewodniej. Autor hołduje tradycyom wolnego handlu — i widzi w protekcyoniźmie pra-przyczynę nadużyć, które w polityce karteli zachodzą. Zniesienie ceł wysokich wydaje mu się najdoskonalszym lekarstwem. Nie trzeba, zdaje się, zaznaczać, że pogląd ten nie wytrzymuje krytyki: cła nie wywołują syndykatów, nie są przyczyną jedyną i wyjątkowo są tylko okolicznością sprzyjającą. Syndykaty w stosunku do protekcyonalizmu znajdują się „jenseits von Gutem und Bösem“: dowodem formacye międzynarodowe i przykład Anglii.

F. Laur. *De l'acaparement. Tom I. Paryż 1900. Tom II (Les cartels et syndicats en Allemagne)*. Paryż 1903.

Autor, były deputowany, odegrał pewną rolę w sprawie twórcy „przesilenia miedzanego“ — Sécrétana — i uchodził w swoim czasie za pogromcę syndykatów francuskich. Interpelacya Laur'a w r. 1888 wywołała znaną odpowiedź ministra sprawiedliwości Fallières'a, który zapewnił izbę, „że broń kodeksu karnego nie zardzewiała bynajmniej.“ Tom I-szy pracy Laur'a poświęcony jest właśnie dowodzeniom o konieczności reformy art. 419, by ten potrzebom czasu i wymogom współczesnego rozwoju ekonomicznego stał się bardziej odpowiednim. Stosowne poprawki wnosi autor, który idąc za przykładem większości prawników francuskich, chce widzieć w kodeksie karnym najlepsze lekarstwo na syndykaty. Zbytecznem jest doda , że poprawka Laur'a nie wytrzymuje krytyki, bo kodeks karny nie wstrzyma rozwoju gospodarczego. Brak systemu i zbyteczna frazeologia utrudnia czytanie.

Tom drugi, poświęcony syndykatom niemieckim, nie pozbawiony jest pewnej wartości: zawiera mianowicie cenny materyał, przedrukowany ze sprawozdań konsulatów francuskich. Przyznać należy, że nie jeden statut, któregoby śmy napróżno w publikacyach niemieckich szukali, znajduje się — rzecz co najmniej dziwna — w pracy francuskiego pisarza! Ale i tu brak systemu (np. autor zalicza Bund der Landswirte do kategoryi karteli) utrudnia oryentowanie się, tembardziaj, że dane o kartelach nie są według poszczególnej gałęzi przemysłu uporządkowane: autor obrał system geograficzno-alfabetyczny i analizuje kartele według miast, w których zarząd zrzeszenia ma siedlisko!...

W naiwności ducha poświęca Laur pracę swą (tom II-gi) Rooseveltowi, łącząc prośbę o zwołanie konferencyi międzynarodowej w kwestyi trustów!

Zasługuje na uwagę przedmowa do tomu II-go napisana przez byłego prezesa ministrów, Méline'a; były prezes nawołuje przemysł francuski do tworzenia zrzeszeń przemysłowych, które, o ile „rozsądne i umiarkowane“ przez prawo są dozwolone — i wał ochronny przeciwko konkurencyi cudzoziemskiej tworzyć mogą. I znów francuz powołuje się na przykład Niemiec, które ziomkom swym gorąco do naśladowania zaleca.

Stefan Kozłowski. *Zasady kooperacyi wobec naszych spółek i stowarzyszeń*.

Broszura p. Kozłowskiego jest referatem, odczytanym na posiedzeniu ogólnem Tow. rolniczego kieleckiego.

Na wstępie autor wyjaśnia pojęcie kooperacyi, następnie zaś kreśli dzieje rozwoju ruchu kooperacyjnego w głównych jego ogniskach na zachodzie. Czytelnik zapoznaje się z działalnością „pionierów z Rochdalu“, z rozwojem kooperacyi rolniczej we Francyi, z niemieckiemi kooperacyami kredytowemi systemu Schulze'go z Delitsch, Reiffeisena i Haas'a, z *artel'ą* rosyjską, wreszcie z głównemi zasadami, które winny stanowić podstawę zrzeszeń współdzielczych.

Drugą połowę broszury poświęca autor stowarzyszeniom kooperacyjnym w Królestwie Polskiem, w Galicyi i w Poznańskiem.

Obok garstki ciekawych szczegółów o naszym ruchu współdzielczym, znajdzie tu czytelnik niejedną trafną uwagę krytyczną o zasadach i organizacyi naszych spółek i stowarzyszeń.

Będąc gorącym zwolennikiem idei, kooperacyi, kładzie autor nacisk nietylko na materyalne korzyści, płynące z tego źródła, lecz i na społeczną doniosłość zrzeszeń tego rodzaju.

Broszura p. Kozłowskiego zasługuje na szerokie rozpowszechnienie. Miejmy nadzieję, że przyczyni się ona do powiększenia liczby pracowników na polu naszego ruchu współdzielczego.

Pożyteczne uzupełnienie broszury stanowi spis ważniejszych dzieł w sprawie kooperacyi poświęconych.

Notatki.

Zwyczajne walne zgromadzenie Towarzystwa Galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie odbędzie się w sobotę, dnia 7. maja 1904 r. o godzinie 10. przed południem w sali posiedzeń Dyrekcyi galic. Kasy oszczędności.

Porządek dzienny.

Sprawozdanie o zamknięciu rachunków za r. 1903. (Referent: WP. Eugeniusz Pierożyński).

Z Towarzystwa prawnej ochrony podatników. Wydział Rady powiatowej w Chrzanowie postanowił udzielić Towarzystwu subwencyi w kwocie 100 koron.

Wydział Rady powiatowej w Jaśle rozpoczął rokowania w kwestyi przeprowadzenia za pośrednictwem Towarzystwa rewizyi katastru podatku domowo-klasowego w gminach powiatu jasielskiego.

Stow. oszczędności i kredytu funkcjonarjuszów kolejowych odbyło w Krakowie walne zgromadzenie. Członków liczy to towarzystwo w szeregach kolejarzy galicyjskich 6071, z wpłaconymi udziałami 649.018 koron. Obrotu kasowego w r. 1903 miało 3,309.490 k., czystego zysku zaś 34.709 k. Po udzieleniu zarządowi absolutoryum, uchwalono z czystego zysku 6 procent dywidendy od udziałów 31.173 k., remuneracye rewidentom 400 k. i dotacye: dla kolonii wakacyjnych dyrekcji kol. we Lwowie 1000 k., w Krakowie 300 k., w Stanisławowie 300 k., dla ochronki kolejowej we Lwowie 300 k. Do przeniesienia na fundusz rezerwowy 1235 k. Dalej uchwalono wysokość zasiłku pogrzebowego dla członków i ich żon w kwocie 250 koron, tudzież udzielenie członkom stowarzyszenia pożyczek, należycie na płacy dłużnika zabezpieczonych. Pożyczka może być udzielona w wysokości dwuletniej płacy rocznej, spłacanej w ratach na lat 15 rozłożonych.

Największa z prywatnych kolei austryackich, kolej południowa ogłosiła właśnie swój bilans za rok ubiegły. Sfery finansowe oczekiwały go z wielką ciekawością, gdyż jest to pierwszy bilans po zawarciu znanego układu między zarządem kolei południowej, a posiadaczami jej 3 procentowych pryorytetów, na mocy którego zmniejszono bardzo znacznie liczbę tych pryorytetów, jakie mają być wylosowane w ciągu najbliższych lat siedmnastu, aby zaoszczędzone w ten sposób sumy obrócić na sanacyę opłakanych stosunków finansowych tego kolosalnego przedsiębiorstwa. Od szeregu lat już bowiem akcyonaryusze kolei południowej nie otrzymują żadnej dywidendy, coroczne bilansy zamykano stale znacznymi deficytami, jak np. bilans zeszłoroczny deficytem 2.600.000 koron, skutkiem tego długi tej kolei ustawicznie wzrastały. Suma tych długów wynosi dziś więcej niż długi państwowe wszystkich państw bałkańskich razem wziętych, przekracza bowiem 2 miliardy koron. Otóż z ogłoszonego właśnie bilansu za rok ubiegły okazuje się, że ów układ zawarty z posiadaczami pryorytetów oddziałał bardzo zbawiennie na stosunki kolei południowej. Pomimo bowiem, że zasilono fundusz obrotowy kolei sumą 8 milionów i wykonano rozmaite inwestycye, które kosztowały 6 milionów, zamknięcie rachunków za rok ubiegły nietylko nie wykazują żadnego deficytu, lecz przeciwnie jeszcze drobną nadwyżkę dochodów w sumie 102.000 koron. Rozumie się jednak samo przez się, że i w tym roku akcyonaryusze kolei południowej muszą się obejść bez dywidendy. Być może jednak, że w przyszłym roku otrzymają bodaj jednego franka od akcyi, gdyż dochody z transportu osób i towarów zwiększają się stale. Suma dochodów brutto osiągniętych w roku ubiegłym, wynosi 111 724.000 koron. Tytułem podatków zapłaciła kolej południowa w roku ubiegłym w Austryi $7^1/_2$ miliona koron. a na Węgrzech 840.000 koron. Akcye kolei południowej, wartości nominalnej 500 franków, mają dziś na giełdzie kurs 83 koron.

Wystawa metalowa. Dział naukowy na wystawie metalowej. Komitet krajowej wystawy metalowej w Krakowie urządza na wystawie osobny dział bibliograficzny dla polskiego przemysłu metalowego, obejmujący bieżącą i dawniejszą literaturę. Aby dział ten był o ile możności kompletny, uprasza komitet autorów, którzy czy to o przemyśle metalowym czy o związanych z nim innych gałęziach przemysłu pisali, o nadesłanie swoich prac komitetowi; nadto uprasza osoby posiadające z tych działów polskie publikacye nowsze i dawniejsze, o wypożyczenie ich na czas trwania wystawy komitetowi, przyczem komitet ręczy za całość i zwrot pożyczonych dzieł, wreszcie prosi komitet wszystkich obznajomionych z odnośną literaturą o ułatwienie mu zadania przez nadsyłanie wiadomości o pracach tego przemysłu dotyczących.

Listy i posyłki adresować należy do komitetu wystawy metalowej w Krakowie, Rynek gł. 6. I. p.

Z Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego.

Łańcut. (Wystawa przemysłowa). Tutejsze towarzystwo „Pomocy przemysłowej" urządza ośmiodniową wystawę wyrobów przemysłu krajowego, której otwarcie nastąpi dnia 1. czerwca b. r. Komitet wystawy krząta się już teraz gorliwie. chcąc zapewnić wystawie powodzenie. Charakter wystawy będzie taki, jak i innych wystaw, które się w ostatnich czasach w kraju odbyły.

Komitet porozumiał się już z Zarządem Jarmarku lwowskiego i przedmioty wystawowe będą mogły być przesłane po zamknięciu wystawy wprost do Lwowa. Zgłoszenia do udziału w wystawie adresować należy: Komitet wystawy przemysłu krajowego w Łańcucie na ręce Przewodniczącego Komitetu p. Kazimierza Wiercińskiego.

Wadowice. W dniach 1. i 2. maja b. r. tutejsze Towarzystwo „Pomocy przemysłowej" urządziło w sali magistratu wystawę wyrobów krajowych.

Wystawa ta obejmuje przedewszystkiem wyroby przemysłu miejscowego i okolicznego. Ponadto kupcy miejscowi wzięli udział w wystawie umieszczając na niej te produkty krajowe, które w handlach swoich prowadzą.

Krochmalnia. W pobliżu jednego z większych miast wschodniej Galicyi znajduje się wielka krochmalnia, w której ruch przed niejakim czasem z przyczyn, nie leżących w samem przedsiębiorstwie, zastanowiono. Krochmalnia ta może liczyć na zbyt w okolicznych fabrykach drożdży, to też wskazanemby było, gdyby ktoś na nowo ten zakład (dobrze urządzony) uruchomił. Bliższych informacyi udzieli „Centralny Związek galicyjskiego przemysłu fabrycznego we Lwowie (Batorego 12).

Kołomyja. (Obrona przemysłu krajowego). Staraniem tutejszego towarzystwa „Pomocy przemysłowej" odbyło się dnia 1. maja b. r. w sali kasy oszczędności Wiec przemysłowy, na którym zarząd towarzystwa złożył sprawozdanie z swej dotychczasowej działalności, a ponadto omawiane były sprawy przemysłu naszego dotyczące. Działalność towarzystwa, chociaż zawiązało się ono nie dawno, zaznaczyło się wcale dodatnio. Towarzystwo wspomniane wydało w ostatnich dniach odezwę, w której podaje do publicznej wiadomości tych kupców, którzy zobowiązali się do wyłącznej sprzedaży towarów krajowych i tylko na wyraźne żądanie kupujących sprzedają im towar obcy.

W sprawie dopuszczenia wyrobów niemetalowych na Wystawę metalową w Krakowie, ogłasza Dyrekcya Wystawy w Krakowie łącznie z Lwowskim Komitetem Wystawy metalowej ważne postanowienie, zdolne zainteresować szersze koła przemysłowców niemetalowych.

Wyroby niemetalowe dopuszczone będą na Wystawę metalową w Krakowie — od 21. sierpnia do 30. września r. b. o tyle, o ile one służą do uwydatnienia przedmiotu metalowego z nimi związanego. — Przedmiot nie metalowy uważany wtedy będzie nie za objekt wystawowy, ale może być zanotowane i na nim i w katalogu, kto go wykonał, w jakiej cenie jest do sprzedania i t. p.

Ponieważ wielu wystawców metalowych okazów nie może się obejść bez współdziałania wyrobów niemetalowych, dla tego zaleca się, by przedsiębiorcze firmy stolarskie, kołodziejskie, rymarskie i t. d. szukały porozumienia z wystawcami metalowemi i łącznie z nimi wyrobom swoim zapewniły stosowne miejsce na pierwszej krajowej Wystawie wyrobów metalowych.

Wszelkich objaśnień udzieli interesowanym przemysłowcom Lwowski Komitet Wystawy metalowej, Lwów, ul. Batorego 12.

Do Szanownych Zarządów i Komitetów „Pomocy przemysłowej". Jak wiadomo zeszłoroczne Walne Zgromadzenie delegatów Towarzystw zarobkowych i gospodarczych uchwaliło wezwać Zarządy tych Towarzystw należących do Związku, do przeznaczenia z corocznych czystych zysków przynajmniej 10 proc. na rzecz Związkowego funduszu przemysłowego.

Kilka Towarzystw poszło już za tem wezwaniem. Do Banku Związkowego wpłynęły już dotacye: Samborskiej Kasy zaliczkowej 50 k., Tow. Zaliczkowego w Żmigrodzie 150 k., Tow. Zaliczkowego w Limanowej 200 k. Inne Towarzystwa uchwaliły już dotacye n. p.: Bank mieszczański w Stanisławowie 1600 k., inne w nieznanej jeszcze wysokości. Ponieważ okres zamknięć rachunkowych dobiega końca — prosimy usilnie Szan. Towarzystwa i Komitety „Pomocy przemysłowej" o natychmiastowe rozwinięcie gorącej akcyi, aby jak największa ilość Towarzystw zarobkowo-gospodarczych Związkowych poszła za tym tak rozumnie pojętym przykładem. — W ten sposób z drobnych kwot może z czasem powstać olbrzymi fundusz przemysłowy który stanowić będzie z czasem chlubę naszej asocyacyi zarobkowo-gospodarczej.

Odpowiedzialny redaktor i wydawca:
Jan Kaźmierz Zieliński.

KONKURS.

Niniejszem rozpisuje się konkurs, celem obsadzenia posad:

a) **rachmistrza kasy** z roczną płacą 2.400 K. dodatkiem aktywalnym 400 K. i pięcioma trzechleciami po 200 K.

b) **likwidatora kasy** z roczną płacą 1.600 kor. dodatkiem aktywalnym 400 kor. i pięcioma trzechleciami po 200 koron. Podania o te posady wniesione być mają najdalej **do 25. maja** b. r. do Dyrekcyi powiatowej Kasy oszczędności w Buczaczu. Do podań mają być dołączone: 1. metryka chrztu na dowód, że nie przekroczył 40 roku życia 2. świadectwo ze złożonego egzaminu rachunkowości państwowej. 3. świadectwo służbowe, 4. świadectwo moralności, 5. świadectwo zdrowia, 6. curriculum vitae, a nadto: ad a) **dla posady rachmistrza**: 7. świadectwo z odbytej przynajmniej 3 letniej praktyki w instytucyach finansowych, a przedewszystkiem w Kasach oszczędności — ad b) **dla posady likwidatora**: 8. świadectwo z odbytej przynajmniej jednorocznej praktyki jak wyżej.

Buczacz dnia 25. kwietnia 1904.

Dyrekcya powiatowej kasy oszczędności:

Ignacy Wachowicz *Mieczysław Burzyński.* 67

Pierwsza galicyjska fabryka wszelkiej bielizny

WIKTORA SEDLACZKA

we Lwowie, plac Kapitulny 3. — poleca po najniższych a stałych cenach:

Bielizn męzką
Bieliznę damską
Bieliznę dla dziewcząt i chłopców
Bieliznę dla niemowląt
Bieliznę dla hoteli, restauracyi, szpitali i innych zakładów.
Kołdry materace, sienniki

Wełnę owczą i watę.
Pierze i puch.
Całe wyprawy ślubne i dla niemowląt.
Utrzymuje na składzie krajowe i zagraniczne płótna, nakrycia stołowe, ręczniki, ścierki, chustki do nosa

Schrolla szyfony, szyrtyngi, dymy, kretony, batysty, barchany, piki.
Kołnierze, manszety krawaty, szelki.
Skarpetki i pończochy.
Wszystkie dodatki do bielizny.

Wszelkie zlecenia wykonuje najrzetelniej.

Próbki i cenniki na żądanie. 41

Galicyjska Kasa oszczędności

we Lwowie

zniża oprocentowanie 4%o wkładek z 4%o na 3·6%o od sta

a to od 4%-owych wkładek do 10 000 Koron na jednej książeczce z dniem 1. lipca 1904. zaś od 4%-wych wkładek ponad 10 000 Koron na jednej książeczce z dniem 1. sierpnia 1904.

We Lwowie, dnia 18. kwietnia 1904.

Galicyjska Kasa oszczędności we Lwowie.

Przedruk nie będzie płacony.

Jedyny rzeczywisty importer herbaty!

Handel herbaty chińskiej

EDMUNDA RIEDLA

we Lwowie, ulica Teatralna liczba 3.

Druga kamienica od placu Marjackiego.

poleca

HERBATĘ

zbioru majowego bezpośrednio z Chin sprowadzoną, ciemno naciągającą z wybornym smakiem i aromatyczną wonią

½ kilo:

Congo czarna	1 Nr.	1.60
Souchong czarna	2 „	2—
„ „ zbiór majowy	3 „	3.—
Kaysow czarna	4 „	4.—
Melange de Londres	5 „	4.—
Pecco kwiatowej	6 „	3.—
„ „ karawanowej	7 „	4.—
„ „ najprzedniej.	8 „	6.—
Gumpowder ziel. perł.	9 „	3.—
„ „ „	10 „	4.—
Wysiewki herbaciane		1.30
„ „ z najlepszych her.		1 60

poleca najlepsze gatunki

KAWY

o smaku czystym i aromatycznym,

które rozsyła franco, opłacone do każdej stacyi pocztowej 4¾ kilo w woreczku:

Jamajka	7·—	½ kl.	—.70
Santos	7.50	„	—.80
Portorico	8.85	„	—.96
Cuba grubo ziarnista	9 20	„	—.90
Ceylon zielona	9.50	„	1.—
„ „ przednia	10.—	„	1.04
„ „ grubo ziar.	10.50	„	1.08
„ „ perłowa	10.50	„	1.08
Mocca arab. arom.	10 50	„	1.08
Jawa złota	10.50	„	1.08

Ceny herbaty oznacza się na ½ kilo w paczkach po ½, ¼, ⅛ kilo.

Opakowania nie liczy się. — Zamówienia z prowincyi wysyła się odwrotną pocztą. 22

Popierajmy przemysł swojski a wzrośniemy w siłę!

Główny skład lamp i bronzów z fabryki polskiej Jana Serkowskiego w Warszawie, tudzież skład niezapalnej nafty krajowej

pod firmą

Piotra Miączyńskiego zięć

Stanisław Strzałkowski

we Lwowie, plac Halicki l. 14.

poleca

Lampy naftowe, salonowe, gabinetowe do pokoi jadalnych, biurowe jakoteż różne przybory do lamp.

Palniki żarowe, bronzy kościelne i dekoracyjne. **Świeczniki** do oświetlenia gazowego i elektrycznego. **Wyroby galwanoplastyczne,** oraz wszystkie przybory w zakres oświetlenia wchodzące.

Ceny jak najtańsze zaś przy zamówieniach większych odpowiedni rabat.

Jedyne źródło najlepszej nafty krajowej z rafineryi hr Adama Skrzyńskiego w Libuszy tak do sprzedaży hurtownej jakoteż drobiazgowej. Posyłka do domu począwszy od 5. litrów.

Nafta do palników żarowych.

Oleje mineralne i smarowidła wszelkiego rodzaju.

Mydła gospodarskie i toaletowe 38

Wypierajmy przemysł niemiecki!

Wszelkie zamówienia przyjmuje, informacyi udziela wyłącznie

N. Brandler

Lwów, Jagiellońska 15.

Jedyne zastępstwo dla Galicyi i Bukowiny.

Mieczysław - - - - - - - Jankowski

GŁÓWNY SKŁAD

nasion i roślin

we Lwowie, plac Bernardyński l. 2 A

39 poleca

specyalny skład wieńców grobowych metalowych, świeżych i zasuszonych.

Bukiety weselne, imieninowe, balowe **po najtańszych cenach** we Lwowie.

Mieszanka dla ptaków tylko 35 ct. 1 kg.

BANK MELJORACYJNY - - -

ulica Kopernika Nr. 1. — I. p.

(nad apteką Mikolasza).

wykonuje wszelkie prace meljoracyjne, jako to: zdjęcia planów, wygotowania kosztorysów do drenowania pól, nawodnienia i odwodnienia łąk, budowy rowów, kanałów, dróg, szos, kolejek etc., etc. i poleca się do praktycznego przeprowadzenia powyższych prac.

Finansownie uskutecznia się podług każdorazowej szczegółowej umowy.

W razie już gotowych planów, nastąpić może na podstawie tychże, wykonanie pracy.

5

W c. k. rządowo uprawnionym

Zakładzie - - - - - - - wojskowo-naukowym

em. rotm. **Adolfa Kornbergera w Krakowie,**

rozpoczynają się nowe **kursa przygotowawcze** wstępne i główne do egzaminu kwalifikacyjnego **dla jednorocznej służby wojskowej**

(INTELLIGENZPRÜFUNG)

w dniu 1. lutego i 1. września każdego roku.

Wytrawne siły nauczycielskie, znakomite rezultaty egzaminacyjne, tania nauka, wygodny **Pensyonat,** zaopatrzony w ilustrowane pisma w różnych językach, oraz w dzienniki, fortepian, gry towarzyskie i t. d. staranna opieka rodzicielska, ścisły nadzór lekarski, własna łazienka i t. p. nadają Instytutowi znamię **pierwszorzędnego Zakładu.**

Zakład wojskowo-naukowy w Krakowie przygotowuje kandydatów posiadających wymagane kwalifikacye, również do bezpośredniego **egzaminu kadeckiego,** bez potrzeby poprzedniego uczęszczania do jakiejkolwiek bądź szkoły wojskowej, jakniemniej przygotowuje do wszelkich innych egzaminów wojskowych. Dokładnych wyjaśnień udziela **Dyrekcya Zakładu przy ulicy Stachowskiego l. 15. Willa Wanda.**

Z tym Zakładem połączone jest **Biuro informacyjne dla wszelkich spraw wojskowych,** koncesyonowane przez c. k. Władze wojskowe i cywilne.

18

12

BANK ROLNICZY we Lwowie

dostarcza najtaniej i pod najdogodniejszymi warunkami

PŁUGI jedno- i wieloskibowe z fabryki BRAC EBERHARDT w Ulmie.

SIEWNIKI do zboża, nasion i nawozów - - - - - - - - -

- **CENTRYFUGI KAYSERA**

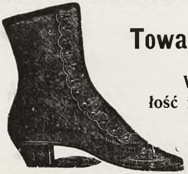
NAJNOWSZE PAROWNIKI - - - - - - - - - - - **„REFORMA"**

MOTORY benzynowe i spirytusowe

LOKOMOBILE, MŁOCARNIE, MŁYNKI oraz inne MASZYNY ROLNICZE - -

PRZEMYSŁ KRAJOWY.

Towarzystwo lwowskich szewców „KRAJ"

poleca

Własne wyroby różnorodnego obuwia ręcząc za trwałość i elegancyę.

Na składzie zaopatrzenia obfite.

Zamówienia wykonują się najdokładniej w jak najkrótszym czasie.

Z prowincyi wystarczy przysłanie bucika na miarę.

Sklep znajduje się we Lwowie przy ul. Akademickiej l. 12.

naprzeciw pomnika Kornela Ujejskiego.

43

Chylewski, Hruby i Sp.

przedtem

Władysław Niemeksza

BIURO
TECHNICZNE I ZAKŁAD
27 **INSTALACYJNY**

we Lwowie, ul. Kopernika l. 15A.

Projektujemy i wykonujemy:
OGRZEWANIA CENTRALNE WENTYLACYE
WODOCIĄGI I KANALIZACYĘ RUROWĄ
ŁAŹNIE, ŁAZIENKI

Wiercenie studzien i ustawianie pomp

Pralnie i susznie mechaniczne

Urządzenia gazowe wszelkich systemów

OŚWIETLENIE

Pałaców, Willi, Hoteli i całych miejscowości gazem powietrznym

patent. naftowem światłem żarowem

„Z N I C Z"

(w miejscowości nie posiadających gazowni).

ZASTĘPSTWA:

PIERWSZEJ CZESKO-MORAWSKIEJ FABRYKI MASZYN W PRADZE.
ZAKŁADÓW ELEKTRYCZNYCH FRANCISZKA KRIZIKA W PRADZE.
i wielu innych specyalnych fabryk.

Przyjmujemy zamówienia na:
WSZELKIE KONSTRUKCYE ŻELAZNE
MASZYNY, KOTŁY PAROWE TURBINY
WSZELKIE URZĄDZENIA MASZYNOWE
CUKROWNIE
CHŁODNIE MECHANICZNE
FABRYKI LODU
CENTRALE ELEKTRYCZNE
GORZELNIE
FABRYKI DROŻDŻY
BROWARY TARTAKI
MŁYNY ZWYKŁE I AUTOMATYCZNE, CEGIELNIE
LOKOMOBILE I MOTORY
gazowe, benzynowe, spirytusowe, ropne (szwedzkie i amerykańskie etc).

TELEFON Nr. 534.
Adres telegraficzny: CHYLEWSKI LWÓW.
POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI 837011.

CORRESPONDANCE ALLIANCE INTERNATIONALE DE
KOSMOS

Międzynarodowe Towarzystwo wzajemnej Korespondencyi

Amsterdam (Holandya)

skrzynka do listów 485.

Sankcyonowane dekretem królewskim z dnia 19. czerwca 1899 i z dnia 4. czerwca 1902.

Towarzystwo to umożliwia swoim Członkom (paniom i panom) wzajemną korespondencyę we wszystkich krajach kuli ziemskiej—w celu rozrywki, ćwiczenia się w językach różnych, wszelkich informacyi, w celach literackich i artystycznych, ect. W razie podróży, członkowie gotowi są do wszelkich wyjaśnień i ułatwień.

Wkładka roczna tylko 6 K.

Statuty i prospekty Towarzystwa otrzymać można na żądanie od sekretarza (Amsterdam Box. 485).

Korespondencye w języku francuskim, niemieckim i angielskim.

Rok założenia 1782.

34

Ces. król. uprzyw.

rafinerya spirytusu

fabryka najprzedniejszych likierów, prawdziwych polskich wódek, rosolisów i rumów

J. A. Baczewski

we Lwowie

c. k. nadworny dostawca

poleca

słynne z dobroci prawdziwe polskie żytnie wódki, likiery i rozolisy.

Spirytus na nalewki

pierwszej próby najlepszej jakości.

„Esprit de vin Marque d'or"

Wysyłka w 5 kg. skrzynkach ewentualnie blaszankach pocztą.

Cenniki na żądanie opłatnie.

Taniość i wygoda! Oszczędność czasu i zdrowia!

Telefon w każdym domu samemu sobie urządzić można!

Kompletny garnitur złożony: *a)* z głównego eleg. mikrotelefonu z kontaktem guzikiem lub gruszką; *b)* takiegoż dla służby z rozetką i $1\frac{1}{2}$ m. kabla; *c)* przepisu i wzoru do własnoręcznego urządzenia telefonicznego przy zwykłym dzwonku elektrycznem.

za 9 złr. 65

wysyła za zaliczeniem do każdej stacyi pocztowej w dobrem opakowaniu franco:

Biuro elektrotechniczne, Kraków, ul. Sławkowska 1.

PREMIOWANA

SPÓŁKA PSZCZELARSKA

W BRZEŻANACH

wysyła za zaliczką franko i z opakowaniem

Miód do jedzenia: 5 kg.	6 koron
Miód do picia: 5 kg.	4 „
Sortyment nasion kwiatowych (10 gatunków) . . .	2 „

Nasiona ogrodowe według zamówień.

64 Zarząd Spółki pszczelarskiej.

Numer 13. Lwów dnia 5. maja 1904. Rok III.

Biuro Redakcyi i Administ. ul. Kopernika 7 parter.

Przedpłata wynosi: kwartalnie K. 3·— półrocznie „ 5·— rocznie „ 10·—

Numer poszczególny kosztuje 1 koronę

OGŁOSZENIA. 1 str. 100 K. ½ str. 60 K. ¼ str. 35 K., ⅛ str. 20 K. 1/16 str. 12 K.

DOBROBYT

PRZEDPŁATĘ przyjmują: we Lwowie: Administracya „Dobrobytu ul. Kopernika 7 i biuro Sokołowskiej Pasaż Hausmana; we Wiedniu: Haasenstein & Vogler (Otto Mass) Wahlfischgasse 10, — Rudolf Mosse Seilerstädte 2 A. Adolf Chulawski VI Getreidemarkt 13.

Czasopismo ekonomiczne, pod redakcyą J. K. ZIELIŃSKIEGO.

Organ Związku Galicyjskich Kas Oszczędności i „Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego“.

Wychodzi 5. 15. i 25 każdego miesiąca.

JAN BROMILSKI

we Lwowie ul. Karola Ludwika (Grand Hotel).

Skład papierów, przyborów do pisania i rysowania

poleca wyrobu krajowego

Księgi buchalteryczne, najrozmaitsze z tekstem polskim, księgi kopjowe etc.

Uskutecznia księgi i druki podług podanych wzorów, papiery listowe i koperty z nagłówkami, stampile, numeratory, pieczątki papierowe, gumowe i t. p.

Ceny zniżone! Stałym odbiorcom opust!

3 Długoletni dostawca Gal. Kasy Oszczędności i innych Instytucyi.

Dnia 18 listopada 1902 roku otwartą została we Lwowie, gmach hr. Skarbka (dawna sala sejm.)

Pierwsza w kraju

fabryka wyrobów z papieru

S. W. Niemojowskiego

Fabryka urządzona podług wzorów największych fabryk zagranicznych, wyrabia:

Koperty, papiery listowe, koronki do kredensów i t. d. — Dotychczasowy dział tutek i bibułek cygaretowych został znacznie rozszerzony.

Zwracam się z prośbą do Urzędów, Instytucyi publicznych, Stowarzyszeń, oraz do wszystkich którym rozwój przemysłu krajowego leży na sercu, by raczyli poprzeć moje przedsiębiorstwo przekonawszy się poprzednio, że wyroby moje tak do ceny, jak i jakości nie ustępują zagranicznym.

Wyroby moje znajdują się na składzie w sklepie przy **placu Maryackim l. 8.** i mam nadzieję, że niezadługo znajdować się będą we wszystkich sklepach papierowych lwowskich, krakowskich i prowincyonalnych. Cenniki i wzory wysyłam odwrotnie.

S. W. Niemojowski.

16

Jako dobrą i pewną lokację

poleca:

4% listy hipoteczne
4½% listy hipoteczne
5% listy hipoteczne premiowane
4% listy Tow. kredyt. ziemskiego
4½% listy Banku krajowego
4% listy Banku krajowego
5% obligacje komunalne Banku krajowego
4% pożyczkę krajową
4% galicyjskie obligacje propinacyjne i wszelkie renty państwowe.

nadto poleca: **Akcje galic. Towarzystwa elektrycznego. Papiery te sprzedaje i kupuje po najdokładniejszym kursie dziennym,**

wszelkie kupony, wylosowane papiery wartościowe

wypłaca

bez potrącenia prowizyi lub kosztów

KANTOR WYMIANY c. k. uprzyw. gal. akc. BANKU HIPOTECZNEGO.

46

C. k. uprzyw. galicyjski akcyjny

Bank Hipoteczny

Oddział depozytowy

przyjmuje wkładki i wypłaca zaliczki na rachunek bieżący, przyjmuje do przechowania papiery wartościowe i udziela na takowe zaliczki.

Nadto zaprowadzono na wzór instytucyi zagranicznych tak zwane:

Depozyty schowkowe **(Safe Deposit).** Za opłatą 50 do 70 koron rocznie, depozytarjusz otrzymuje w stalowej kasie pancernej schowek do wyłącznego użytku i pod własnym kluczem, gdzie bezpiecznie a dyskretnie przechowywać można swoje mienie lub ważne dokumenty. — W tym kierunku poczynił Bank hipoteczny jak najdalej idące zarządzenia. — Przepisy odnoszące się do tego rodzaju depozytów, otrzymać można bezpłatnie w oddziale depozytowym. 46

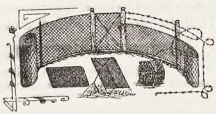
Józef Gorecki

Premiowana fabryka

mebli, konstrukcyi żelaznych, i wyrobów ornamentalnych kutych

w Krakowie, ul. Wawrzyńca l. 26

47

wykonuje wszelkie **roboty ornamentalne, kute, konstrukcyjne, budowlane, łóżka żelazne i plecionki z drutu**

a z tych ostatnich:

drutowe kraty do ogrodzenia ogrodów, lasów, podworców, zwierzyńców itp.

Siatki do przesypywania piasku i ochronne do okien

Ceny przystępne, kosztorysowe

Adres telegramów:

Gorecki, fabryka Kraków

Telefon Nr. 277.

Cenniki na żądanie odwrotnie się przesyła.

W cierpieniach

reumatycznych - - - - -

- - gośćcowych i pokrewnych

najlepiej przez WP. lekarzy poleconym środkiem jest

„Sapomenthol“

(Maść Sapomentholowa)

wyrobu aptekarza

Eugeniusza Matuli w Radomyślu

koło Tarnowa.

Dostać można po cenie za mały słoik 1·40, za duży 5 koron, w każdej aptece jakoteż wysyłka wprost za zaliczką.

Ostrzega się przed naśladownictwami! Prawdziwy tylko w oryginalnem opakowaniu. Nazwa, opakowanie, marka ochronna prawnie zastrzeżone. Najwyższe odznaczenie z wystaw w Paryżu, Londynie, Marsylii i Wiedniu. Dyplomy honorowe i medale złote

Apteka i Laboratoryum chem.-farm. Eugeniusza Matuli w Radomyślu koło Tarnowa.

36

Dwór Łapszyn

59 poczta Brzeżany.

WYROBY

KAZIMIERY MATCZYŃSKIEJ

BULION **oznaczony medalami,** z własnego drobiu i zwierzyny rozbierany chemicznie przez Dr. Radziszewskiego i polecony przez lekarzy najpoważniejszych tu i za granicą jako posilny i przeznaczony dla chorych po **10** Kor., **12** Kor., i **15** Kor. za kilo. **Z samego drobiu i zwierzyny** (dla chorych) **po 20 Kor. za kilo.**

KOCE na konie wełniane sztuka 13 Kor.

KWIATY Nasiona gwarantowane, bukiety, krzewy zimotrwałe, śliczne najtaniej.

Szparagi do 20. maja po 1 K. 50 h. kl. Później 5 kl. paczka 4 K. 80 h.

Flance szparagów olbrzymich 3 letnie 2 K. 40 h., roczne 1 K. 20 h. za 100 sztuk.

Od I. Października PASZTET STRASSBURSKI 3 Kor. funt, z truflami 4 Kor. funt.

PÓŁGĄSKI LITEWSKIE kilo 3 Kor. 90 hl.

BRYNDZA GÓRSKA, 5 kilo 4 kor. 56 hl. od 1. maja do 1. paździer

Szynki westfalskie w pęcherzu po 3 kor. 90 hl. za kilo.

Rozmaite pierniki po różnych cenach najtańszych bez konkurencyi.

„Przysmak łapszyński“

gatunek chleba tyrolskiego, pikantna przekąska do wódki, paczka 1 Kor. 80 hl.

OWOCE KANDYZOWANE po 4 Kor. kilo w pudełkach po 1 i 2 Kor.

Za poprzedniem porozumieniem można dostać drobiu tuczonego.

Herbatniki domowej roboty z świeżych jaj i masła z najlepszego materyału bardzo dobre w 20 gatunkach, 70 szt. 1. Kr. 20 hl.

HERBATA CHIŃSKO-ROSYJSKA, zbiór majowy: „SUCHONG“ od 4·60 do 7·50 „CONGO“ od kor. 3.80 do 7·50 za pół kilogr. Okruchy herbaciane najprzedniejsze, funt od kor. 2·60 do kor. 3·50.

KIEŁBASA polska sucha, kigr. 2. korony.

Popierajmy przemysł krajowy, kupujcie tylko u swoich.

Cenniki na żądanie opłatnie

Słabość męzka

skutki szczególniej tajnych grzechów młodości oraz innych nadużyć niszczących zdrowie, jak pewno i trwale usunąć, poucza jedynie w licznych wydaniach rozpowszechniona książka ilustrowana

Dra Retau'a

45 **Ochrona własna**

Cena wydania polskiego: 1 zł.

Cena wydania niemieckiego: 2 zł.

Tysiące znalazło w niej objaśnienie swych cierpień a za użyciem kuracyi w książce tej zaleconej, zupełną swą siłę męzką. Za nadesłaniem franco należytości, otrzyma się książkę w kopercie przez Verlags-Magazin **Leipzig,** Neumarkt w Niemczech.

W SYFONACH

PILZNER i BAWAR polecają

19 **MUSIAŁOWICZ & JANIK**

Lwów, Trzeciego Maja 2.

Handel założony w roku 1789.

Fryderyk Schubuth i Sp.

Lwów, Rynek liczba 45.

poleca:

HERBATY

czarne aromatyczne silnie naciągające

Congo Nr. 0	1/2 kg. K.	3·20
" " 1	" " "	3·80
Souchong Nr 2	" " "	4·60
Majowa znakomita	" " "	6·—
Kaiser cesarska	" " "	8·—
Najlepsze okruchy herbat 1/2 kg. K. 3·—, 3·60 i 4·60		

KAWY

znakomite w smaku aromatyczne

Gwatemala Nr. 5	1/2 kg. K.	1·50
Ceylon dobra Nr. 4	" " "	2·—
" gruba " 3	" " "	2·08
" przednia Nr. 2	" " "	2·16
" najprzedniejsza Nr. 1	" " "	2·24
" perłowa	" " "	2·16
Złota Jawa	" " "	2·16
Mocca arabska	" " "	2·16

Jedyna w kraju

Fabryka świec i blichownia wosku.

Świece kościelne woskowe i stearynowe.
Główny skład kwiatów kościelnych.

- - Cenniki szczegółowe na żądanie. - -

24

WYROBY TKACKIE

z najlepszego przędziwa jak najstaranniej wykonane jakoto:

55 **Płótna białe zwykłej i prześcieradłowej szerokości**

Dymy, Dreliszki, Ręczniki, Chusteczki do nosa, Ścierki, Obrusy, Serwety, Barchany, Flanele, Szewioty, Płócienka kolorowe na fartuszki, sukienki, bluzki i t. p.

poleca po cenach umiarkowanych

Tkalnia płócien i Skład wysełkowy

Michała Męsowicza

w Korczynie obok Krosna

Ktokolwiek zażąda otrzyma franko cennik i wszelkie możliwe próbki towarów.

Marka ochronna: **Kotwica.**

LINIMENT. CAPSICI COMP.

z Richtera Apteki w Pradze,

uznane powszechnie jako **najdoskonalsze bóle uśmierzające nacieranie,** jest w wszystkich aptekach po cenie 80 szel., Kr. 1.40 i po 2 Kr. do nabycia.

Przy kupnie tego wszędzie ulubionego środka domowego należy przyjmować tylko oryginalne butelki w pudełkach z naszą marką ochronną „kotwicą" z apteki Richtera, wtenczas można być pewnym, że się otrzymało preparat prawdziwy.

Apteka Richtera pod „złotym lwem"
w Pradze, I. ulica Elżbiety 5.

Musiałowicz i Janik

we Lwowie ul. 3-go Maja 2.

Skład win i herbat

Pokoje do śniadań

Gorąca kuchnia

Kawior, Porter

Znakomite śledzie pocztowe

-- Marynaty i inne łakocie --

Gabinety dla zebrań z osobnem wejściem.

TELEFONU Nr. 369. 19

BIURO TECHNICZNE

F. LORD, Kraków

ul. Floryańska 55.

Telefon Nr. 230.

Skład maszyn, narzędzi i artykułów technicznych dla wszelkich gałęzi przemysłu.

Zastępstwo Austryackich Zakładów Schukertowskich w Wiedniu.

Instalacya elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły, plany, kosztorysy i projekty gratis.

Dostarcza: Maszyny parowe, kotły, motory gazowe i naftowe. Kamienie francuskie i krajowe. Walce porcelanowe i stalowe Pompy i sikawki. Węże gumowe i parciane.

Skład i wyłączna sprzedaż oryginalnych rosyjskich olei smarowych firmy S. M. Schibaef & Co. Oliwę maszynową. Tłuszcz Towota. Zastępstwo firmy F. Reddaway & Co. Ltd. dla pasów oryginalnych „Reddaway" Pasy skórzane, parciane i gumowe. Paski do szycia i krupony Płyty i liny gumowe i asbestowe. Przybory do maszyn (armatury) wszelkiego rodzaju. Liny parciane i druciane. Płótna i papier szmirglowy. Maźnice i oliwiarki wszelkiego rodzaju. Pokrowce nieprzemakalne. Wszelkie armatury dla urządzeń wodociągowych, łazienek i klozetów. Dzwonki elektryczne i przybory do tychże. Papier szybrowy.

28

Centralne ogrzewanie i wentylacye

wszelkich systemów

WODOCIĄGI I KANALIZACYE

pompy, klozety, łazienki, łaźnie, mechan.
pralnie i suszarnie

oświetlenie gazowe

projektuje i wykonuje

Inż. LEONARD NITSCH i Ska

Biuro techniczne i Zakład instalacyjny

w Krakowie, ul. Kolejowa 18, parter.

Adres telegraficzny: Leonard Nitsch — Kraków.

Kosztorysy bezpłatnie.	Najlepsze referencye z dotychczas wykonanych robót.	Telefon Nr. 385.

53

Szkoła sztuki stosowanej i robót ręcznych

Lwów, ul. Gołębia l. 12 (Willa Palatyn).

PROGRAM I-go ROKU SZKOLNEGO.

I-szy KURS. Dział haftów. Roboty krzyżykowe, szydełkowe, drutowe, deskowe, podwlekane, siatkowe, haft Janina
Dział sztuki stosowanej. Malowanie na drzewie, atłasie, aksamicie, płótnie gobelinowem, jucie, plastyczne (Plastin Malerei).

II-gi KURS. Dział haftów. Haft arabski, biały. złotem i srebrem, roboty mereszkowe. Koronki irlandzkie trudniejsze, roboty kilimowe, wiązane, smyrneńskie igłą zwykłą, smyrneńskie igłą maszynową „Daisy“, pasmanteryjne,
oraz inne roboty artystyczne i nowe u nas mniej znane lub jeszcze zupełnie nie wprowadzone.
Dział sztuki stosowanej. Wypalanie na drzewie, skórze, aksamicie, głębokie (Tiefbrand), malowanie na porcelanie, szkle, plastyczne (Plastin Malerei).

Nauka odbywa się z reguły 3 razy tygodniowo (Poniedziałek, Środa, Piątek) od 10—12 przedpołudniem. Opłata miesięczna z góry 20 K. i w tych samych dniach od 3—5 (w zimie od 2—4) popołudniu. Opłata miesięczna tak samo jak za naukę ranną 20 K. Opłata za naukę ranną i popoł. miesięcznie z góry 32 K.

Osobne lekcye uzupełniające dla wstępujących w ciągu kursu, lekcye dla pojedynczych osób i lekcye korespondencyjne (listowne) według osobnej umowy.

Bilety wizytowe

zaproszenia ślubne i balowe, księgi bankowe, książeczki oszczędności, nagłówki na listy i faktury, koperty, etykiety, cenniki, autografie i wszelkie roboty artystyczno-litograficzne wykonuje wzorowo i na czas oznaczony

Zakład artyst.-litograficzny i drukarnia

PILLERA i SPÓŁKI

Lwów, ul. Łyczakowska 3.

Ruble, Marki, Franki

i wszelką inną monetę zagraniczną kupuje i sprzedaje najkorzystniej

6

SOKAL & LILIEN

Dom bankowy i Kantor wymiany.

Pierwsze galicyjskie

Towarzystwo akcyjne dla fabrykacyi śrub, nitów i muterek

W OŚWIĘCIMIU

Nity do kotłów, nity do spajania blachy i obręczy beczkowych. Naśrubki (muterki). Śruby do kryz z naśrubkami; śruby do kół, zawiasów i pługów; śruby do rusztowań; śruby żelazne i mosiężne do drzewa oraz wszelkie artykuły działem śrub objęte.

Materyały do przymocowania szyn kolejowych, jak śruby łubkowe, gwoździe śrubowe, pierścienie, uchwyty i t. p.

Gatunek wyborowy. **Ceny niskie.** 57

A. KRZYSZTOFOWICZ

Lwów, Hotel George'a.

TAPETY

STORY i ZALUZYE

WZORY WYSYŁAM FRANKO

56

Rządowo uprawniona

FABRYKA WÓD MINERALNYCH SZTUCZNYCH i SPECYALNYCH LECZNICZYCH pod firmą

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie ul. św. Gertrudy l. 4. 21

wyrabia pod kontrolą komisyi Przemysłowej Towarz. Lek. Krak. polecone przez toż Towarzystwo

WODY MINERALNE

odpowiadające składem chemicznym wodom: BILIŃSKIEJ, GIESHUBLERSKIEJ, SELTERSKIEJ, VICHY, MARIENBADZKIEJ, HOMBURG, KISSINGEN. tudzież SPECYALNIE LECZNICZE jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśnę oraz wody lecznicze normalne z przepisu prof. JAWORSKIEGO.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryach. Cenniki na żądanie franco.

Główny skład we Lwowie w aptece J. Wewiórskiego Halicka 5.

Międzynarodowe przedsiębiorstwo handlowe

(Szczególnie z Rosyą).

N. KATZNER

Dom spedycyjny i komisowy w Podwołoczyskach, Wołoczyskach, Brodach i Radziwiłowie.

Stałe taryfy przewozowe (Stawki) do Rosyi i z Rosyi wraz z wszelkiemi kosztami oraz fachowe oclenie.

Poleca wyroby z kamienia porfirowego: **płyty posadzkowe, klocki brukowe, nagrobki, schody, cokle i piramidy, bruski i toczydła** (t. zw. Trembowelskie) z własnych kamieniołomów po umiarkowanych cenach.

Wywóz wełny drzewnej i desek na skrzynki do jaj.
Adres: **N. Katzner w Podwołoczyskach.**

29.

Browar Jana Götza w Okocimie

założony w roku 1845.

PIWO JASNE - - - - - MARCOWE	PIWO JASNE - - - EKSPORTOWE
PIWO JASNE - - - - - - - LEŻAK	PIWO CZARNE - - - - - - - BOK

51

Składy i zastępstwa we wszystkich większych miastach i prowincyach.

Piwo butelkowe eksportowe i bok, „pasteryzowane“, a więc dające się bardzo długo przechowywać, wyseła browar także wprost skrzynkami po 50 i 25 flaszek

49

Ústřední banka českých spořitelen

Bank Centralny czeskich Kas Oszczędności.

Konto żyrowe banku austro.-węgiersk.
Adres dla telegr.: „Sporobanka, Praga“. **w Pradze**, ul. Owocna 15.

Konto Kasy Oszczędności 835.312.
Telefon nr. 3081.

Cel banku:
(§. 5 statutów)

a) Nabywanie pretensyi hipotecznych Kas Oszczędności ;
b) Wydawanie listów zastawnych na tego rodzaju nabyte pretensye hipoteczne.
c) **udzielanie pożyczek radom powiatowym, gminnym i korporacyom uprawnionym do pobierała dodatków do podatków, o ile ich dochody dają gwarancyę dla kapitału i odsetek;**
d) wydawanie listów zastawnych, losujących się w przeciągu 59 lat na tego rodzaju udzielone pożyczki ;
e) udzielanie pożyczek w gotówce na dobra ziemskie aż do wysokości dającej pewność pupilarną ;
f) nabywanie nieruchomości na cele towarzystwa, jakoteż w drodze egzekucyi na pokrycie należytości ;

Przyjmujemy i oprocentowujemy wkładki:

Kwity kasowe	Książeczki wkładkowe
3% wypowiedzenie 8 dniowe	3½% wypowiedz. 60 dniowe
3¼% „ 30 „	3¾% „ 90 „
3½% „ 60 „	4% „ 180 „

Eskompt weksli instytucyi finansowych

jak najtaniej.

Kupno i sprzedaż papierów wartościowych.

Pożyczki na papiery watościowe na 4%

Wkładki pieniężne instytucyi finansowych oprocentowujemy jak najlepiej na korzystnych warunkach wypowiedzenia

Pożyczki gminom i korporacyom na 4% z bardzo dogodnym kursem zaliczalnym.

Cel banku:
(§. 5 statutów)

g) w związku z innymi przez statut dozwolonymi interesami przeprowadzanie parcelacyi, kommasacyi i sanacyi posiadłości ziemskich ;
h) udzielanie pożyczek i zaliczki na książeczki austr. Kas oszczędności jakoteż na papiery wartościowe, które Kasom oszczędn. nabyć wolno ;
i) kupno i sprzedaż efektów na rachunek własny i obcy ;
k) przyjmowanie w przechowanie i zarząd rzeczy wartościowych ;
l) **eskompt i reeskompt weksli opatrzonych przynajmniej z 2 dobrymi podpisami ;**
m) **pośrednictwo w przenoszeniu pretensyi z jednej Kasy oszczędności do drugiej ;**
n) przyjmowanie wkładek na rachunek bieżący, albo na książeczki wkładkowe, względnie kwity kasowe.

Interesa spekulacyjne zupełnie wykluczone. — Dla pobratymczych polskich kas oszczędności specyalne korzyści. — Listy zastawne i obligi banku mają pewność pupilarną. Bliższe warunki i zapytania u

Dyrekcyi.